דו"ח מצב פברואר 2004

על סף התהום

בידודו של הכפר שיח' סעד – לפני מכשול ההפרדה ואחריו

בצלם

מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים (ע.ר.)
بتسيلم - مركز المعلومات الإسرائيلي لحقوق الإنسان في الأراضي المحتلة
B'TSELEM - The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories

על סף התהום

בידודו של הכפר שיח' סעד - לפני מכשול ההפרדה ואחריו

דו"ח מצב, פברואר 2004

__בצלם__ הוא ארגון זכויות אדם עצמאי שהוקם בשנת 1989 במטרה לתעד את הפרות זכויות האדם בשטחים ולהביאן לידיעת קובעי המדיניות והציבור הרחב. ממצאי בצלם מבוססים על עבודת שטח ותחקירים עצמאיים וכן על מקורות רשמיים, עתונות ונתוני ארגוני זכויות אדם ישראליים, פלסטיניים ובינלאומיים.

מחקר וכתיבה: יחזקאל ליין

עדויות: נידאל כנאענה

ריכוז מידע: יעל הנדלסמן ואנטיגונה אשקר

מיפוי: אופיר פוירשטיין

תמונת שער: דרך עפר בין שיח' סעד לסוואחרה א-שרקייה

צילום: אליעזר מואב

דו"ח זה עוסק בפגיעת ישראל בזכותם של תושבי הכפר הפלסטיני שיח' סעד לחופש תנועה, ובהשלכותיה החמורות על זכויות אחרות, בהן הזכות לעבודה, הזכות לבריאות והזכות לחינוך. במסגרת זו מתאר הדו"ח את המצוקה הקשה שכפה על תושבי הכפר המצור שמטילה עליו ישראל מזה כשנה וחצי. כמו כן, מתריע הדו"ח מפני החרפת הפגיעה בזכויות האדם כתוצאה מיישומה של החלטת הממשלה להקים את מכשול ההפרדה בין שיח' סעד לבין מזרח ירושלים.

רקע

שיח' סעד נמצא בשוליה המזרחיים של ירושלים ומונה כיום כאלפיים תושבים.[1] הכפר בנוי ברצף אורבני מלא עם שכונת ג'בל מוכבר, הנמצאת במזרח ירושלים. מרבית שטח הכפר מוגדר כאזור C, שנותר בשליטה ישראלית מלאה גם לאחר כינונה של הרשות הפלסטינית. שטח מסויים במזרח הכפר מוגדר כאזור B, בו אחראית הרשות הפלסטינית על העניינים האזרחיים. חמישה-עשר בתים בקצה הצפון-מערבי של הכפר כלולים בתחום השיפוט של עיריית ירושלים. שבעה בתים נוספים חצויים על-ידי קו הגבול העירוני, כך שמחצית אחת מהבית היא בשטח ירושלים והמחצית השנייה בגדה המערבית (ר' תצלום אוויר).

שיח' סעד ממוקם על פסגת הר בגובה של כ-650 מטר. בשל התנאים הטופוגרפיים הקיצוניים באזור, ניתן להגיע אל הכפר ולצאת ממנו רק מכיוון מערב, דרך שכונת ג'בל מוכבר. ממזרח ומצפון-מזרח לשיח' סעד, במרחק של כשני קילומטרים בקו אווירי, נמצא הכפר סוואחרה א-שרקייה הבנוי גם הוא על פסגת הר בגובה רב. בין השניים משתרע וואדי עמוק.

ישנה אמנם דרך עפר צרה היורדת משיח' סעד במדרון ההר לכיוון מזרח, מגיעה לתחתית הוואדי, ועולה שוב עד לסוואחרה א-שרקייה. זוהי הדרך היחידה המחברת את הכפר לשאר הגדה המערבית מבלי להיכנס לשטח השיפוט של ירושלים. אך זוהי דרך תלולה שאינה מאפשרת מעבר של כלי רכב, למעט רכב שטח עם הנעה כפולה. חציית הוואדי בהליכה אורכת כ-45 דקות והיא אפשרית לבעלי כושר גופני טוב בלבד.

שיח' סעד מהווה באופן היסטורי חלק מאזור ערב א-סוואחרה, הכולל גם את ג'בל מוכבר, סוואחרה א-שרקייה וסוואחרה אל-ר'רבייה. אוכלוסיית האזור מורכבת ברובה ממספר קטן של משפחות מורחבות (חמולות) ממוצא בדואי, ותושביו קשורים אלה באלה בקשרים משפחתיים וחברתיים ענפים ביותר.[2]

בשנת 1967 סיפחה ישראל לשטחה חלקים משמעותיים מהגדה המערבית וכללה אותם בתחום השיפוט של ירושלים. הגבול החדש של העיר חצה את אזור ערב א-סוואחרה ויצר הבחנה מלאכותית במעמד תושביו. בעוד שג'בל מוכבר וסוואחרה אל-ר'רבייה נכללו בגבולותיה החדשים של ירושלים ותושביהם הוכרו כ"תושבי קבע" בישראל, נותר רוב שטחם של שיח' סעד וסוואחרה א-שרקייה חלק מהגדה המערבית (כפי שזאת הוגדרה מחדש על-ידי ישראל). כעבור כ-25 שנה, עם הטלת הסגר הכללי על השטחים, תתברר הבחנה זו כבעלת השלכות מרחיקות לכת.

בנוסף לקשרים הענפים בין אנשי שיח' סעד לבין תושביו ה"ירושלמים" של ערב א-סוואחרה, תלויים תושבי הכפר מאז ומתמיד בכניסה לעיר. וכן בכניסת תושבי ירושלים לכפר, לניהול כל היבט בחייהם:

- רוב תושבי שיח' סעד מתפרנסים או התפרנסו בעבר מעבודה שכירה במזרח ירושלים ובמערבה. לכפר אין שטחים חקלאיים משמעותיים.

1. הערכה זו מבוססת על בדיקה שנערכה על-ידי קבוצת תושבים ואשר נמסרה לבצלם על-ידי נציג הקבוצה, עזיז עלאן. בעת מפקד האוכלוסין שערכה בשנת 1997 הלשכה הפלסטינית המרכזית לסטטיסטיקה מנה הכפר 1,783 תושבים.
2. לדיון בתולדות ההתיישבות הפלסטינית באזור זה ר' אבשלום שמואלי, *התנחלות נודים במרחב ירושלים במאה העשרים*, חיבור לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה. האוניברסיטה העברית ירושלים, 1973.

• בכפר אין בית ספר תיכון. בהגיעם לכיתה י' עוברים התלמידים לבית הספר התיכון בג'בל מוכבר או לבתי ספר אחרים במזרח העיר. מרבית המורים המלמדים בשני בתי הספר הפועלים בתוך הכפר מגיעים ממזרח ירושלים.

• המרפאה הפועלת בכפר ערוכה לספק טיפול רפואי ראשוני וחיסונים בלבד. לכל צורך רפואי אחר - בדיקות מעבדה, ביקור אצל רופאים מומחים, ניתוחים ולידות - תלויים התושבים בשירותים הניתנים בבתי החולים בירושלים.

• מרבית התושבים מצטיידים במצרכי מזון ובמצרכים אחרים בעיקר בירושלים. החנויות המעטות המצויות בכפר מקבלות אספקה באמצעות משאיות המגיעות מהעיר.

• בית הקברות היחיד המשרת את התושבים, בו נקברו כבר כל מתי הכפר, נמצא בג'בל מוכבר.

המצור על הכפר

כיום מחזיקים רוב תושבי שיח' סעד בתעודות זהות פלסטיניות ומיעוטם מחזיקים בתעודות זהות ישראליות ומוכרים כתושבי קבע בישראל. במסגרת הסגר הכללי שמטילה ישראל על השטחים מאז 1993, אסור לאנשי הכפר שאינם תושבי ישראל להיכנס למזרח ירושלים ללא היתר מיוחד מהמינהל האזרחי. איסור זה כופה על תושבי שיח' סעד חיים במציאות בלתי אפשרית, שכן המוצא הסביר היחיד מהכפר הוא לתוך ירושלים.

הטלת הסגר יצרה מצב אבסורדי, בו תושב הכפר המבקש להגיע למשרדי המינהל האזרחי הממוקמים בסמוך להתנחלות מעלה אדומים לצורך קבלת היתר כניסה כחוק לירושלים, נאלץ להיכנס לירושלים באופן בלתי חוקי. יתרה מזאת, מאז תחילת אינתיפאדת אל-אקצה בשנת 2000, מרבה המינהל האזרחי לדחות בקשות של תושבי הכפר להיתרי כניסה לעיר לצורכי עבודה, בטענות מעורפלות ובלתי מפורטות אודות קיומה של "מניעה ביטחונית". תוקפם של היתרי כניסה לצרכים רפואיים ואחרים צומצם מאז תחילת האינתיפאדה, והוא מסתכם לעיתים ביום אחד, גם כאשר מדובר בחולים הזקוקים לטיפול מתמשך.

היתרי הכניסה בטלים אוטומטית, למרות שהתאריך בהם תקף, בכל עת בו מטילה ישראל "סגר מוחלט" על השטחים. הדבר קורה, בדרך כלל, לאחר פיגועים שמבצעים פלסטינים נגד אזרחים ישראלים, במועדי ישראל ובימי בחירות. לאחר שמוסר הסגר המוחלט נאלצים התושבים להגיש בקשה להיתר חדש.

תושבי שיח' סעד נאלצים לעבור בתוך תחום השיפוט של ירושלים גם בדרכם לערים ולכפרים הפלסטיניים הסמוכים, המצויים מחוץ לירושלים: סוואחרה א-שרקייה, עבדייה, אבו דיס, א-ראס, יריחו, רמאללה ובית לחם. חלק מתושבי הכפר זקוקים להגיע ליישובים אלה באופן קבוע לצורכי עבודה, לקבלת שירותים רפואיים ולהצטיידות במצרכים. תלות זו היא תוצאה ישירה של האיסור שהטילה ישראל על שהותם בירושלים.

בחודש ספטמבר 2002 חסם צה"ל את הכביש המחבר בין הכפר לבין שכונת ג'בל מוכבר בערמות עפר וקוביות בטון. מאז לא ניתן לגשת אל הכפר או לצאת ממנו באמצעות כלי רכב. תושבים המבקשים לצאת מן הכפר בדרכם לירושלים או לכל מקום אחר בגדה המערבית נאלצים להגיע לחסימה, לטפס מעליה ולמצוא כלי רכב שיוביל אותם ליעדם.

אולם, מאז שהוצבה החסימה מסיירים שוטרי מג"ב במקום בתדירות גבוהה, ולעיתים אף מתמקמים לפרקי זמן ארוכים בסמוך אליה ומונעים מבעלי תעודת זהות פלסטינית שאין בידם היתר כניסה לירושלים לצאת מן הכפר. תושב הנתפס לראשונה בניסיון לצאת מן הכפר ללא היתר, מוחתם בדרך כלל על התחייבות להימנע מכך בעתיד ונאלץ לחזור על עקבותיו. תושבים הנתפסים למעלה מפעם אחת נעצרים ומובאים לחקירה, בדרך כלל ב"מחסום 300" בכניסה לבית לחם. לרוב הם משוחררים לאחר כמה שעות, כאשר בחלק מהמקרים הם נאלצים לשלם קנס של אלף ש"ח כתנאי לשחרורם. לעיתים, מוארך מעצרם של תושבים כדי לאפשר הגשת כתבי אישום על שהייה בלתי חוקית. כמה מתושבי שיח' סעד מרצים כיום עונשי מאסר בגין עבירה זו.

הברירה היחידה שנותרה בפני תושב הכפר הרוצה להגיע לאחד היישובים הפלסטיניים הסמוכים או למשרדי המינהל האזרחי, כדי לקבל היתר כניסה לירושלים, מבלי להסתכן במעצר, היא לחצות את הוואדי ברגל עד לסוואחרה א-שרקייה, ומשם להגיע בתחבורה ציבורית ליעדו הסופי. אולם אפשרות זו, כאמור, אינה מעשית עבור זקנים, חולים, נשים הרות, ילדים קטנים, ובכלל תושבים בעלי כושר גופני לקוי. בתנאים של חום כבד או מזג אוויר סוער יכולה צעידה זו להפוך למסע מפרך גם עבור אנשים בעלי כושר גופני טוב.

בידודו של הכפר מירושלים הפך את החיים בו לבלתי נסבלים. חלק ניכר מהתושבים שהועסקו בעבר בעיר למרות שלא החזיקו בהיתרי כניסה, הפכו למובטלים והם מתקיימים מחסכונות ומסיוע של קרובי משפחה. ביקור אצל קרובי משפחה במזרח ירושלים הפך למבצע לוגיסטי מורכב ומסוכן. במקרי חירום נאלצים התושבים לסחוב את החולה, הפצוע או האישה ההרה על ידיהם לצידה השני של החסימה, רק שם יכול להתבצע הפינוי על-ידי אמבולנס. הכנסת מצרכים וסחורות אל הכפר מתבצעת אך ורק בשיטת "גב אל גב". אפילו נסיעה בתוך הכפר

הפכה לפעולה מסובכת שכן את הדלק יש לסחוב באמצעות מיכלים מתחנה בתוך שטח ירושלים.

מאז הצבת החסימה וכתוצאה ישירה מתנאי החיים הבלתי נסבלים בעקבותיה, נטשו את הכפר בין 700 ל-850 מתושביו (בין 25 ל-30 אחוז).[3] רוב התושבים שעזבו החזיקו בתעודות זהות ישראליות או בהיתרי שהייה בישראל שניתנו במסגרת הליך של איחוד משפחות, ועברו לגור במזרח ירושלים. קצב ההתרוקנות של הכפר מתושביו כתוצאה מהלחץ שמפעילה ישראל הוא יוצא דופן במהירותו מאז החלה האינתיפאדה. רק מקרים בודדים אחרים משתווים לזה של שיח' סעד בחומרתם, בהם מקרה העיר העתיקה בחברון ואזור אל-מוואסי ברצועת עזה.[4]

3. הערכה זו מבוססת על בדיקה שנערכה על-ידי קבוצת תושבים, ר' הערה 1

4. בצלם, *אזור H2 בחברון: עזיבה של פלסטינים כתוצאה מנוכחות המתנחלים בעיר*, דו"ח מצב, אוגוסט 2003, *אל-מוואסי, רצועת עזה: חיי היום יום במובלעת*, דו"ח מצב, מארס 2003.

החרפת הבידוד כתוצאה מהקמתו של מכשול ההפרדה

ניתוקו הפיסי של שיח' סעד ממזרח ירושלים ומשאר הגדה המערבית עומד להפוך בזמן הקרוב לבידוד מוחלט. זאת, כתוצאה מהקמתו של מכשול ההפרדה בין הכפר לבין ג'בל מוכבר.[5] המכשול בקטע זה יהיה מורכב, ככל הנראה, מחומת בטון בגובה של כשמונה מטרים, בדומה לקטעים אחרים שהוקמו כבר בירושלים.

בסוף חודש אוגוסט 2003 אישר הקבינט הביטחוני-מדיני את הקמתו של קטע נוסף במכשול ההפרדה בירושלים ("עוטף ירושלים") הכולל את אזור שיח' סעד וג'בל מוכבר. התוואי של הקטע החדש משתרע לאורך כ-17 ק"מ, מהקצה המזרחי של העיירה הפלסטינית בית סאחור בדרום ועד לקצה המזרחי של העיירה אל-עזרייה בצפון. הקצה הדרומי של קטע זה עתיד להתחבר למכשול שבנייתו הסתיימה בדרום העיר. כשני שלישים מהתוואי הזה, לרבות הקטע הסמוך לשיח' סעד, חופפים פחות או יותר את קו גבול השיפוט של ירושלים. השליש הנותר מתפתל לכיוון מזרח, לאורך העיירה אל-עזרייה, עד להתנחלות מעלה אדומים.

במהלך חודש דצמבר 2003 הרסה עיריית ירושלים שני בתים שנבנו לפני כמה שנים בקצה הכפר. באחד הבתים גרה משפחה בת שש נפשות ואילו הבית השני טרם אוכלס על-ידי בעליו. העילה הרשמית להריסה היתה כי הבתים נבנו ללא היתר. למעשה, אין לתושבי שיח' סעד אפשרות לקבל היתר בנייה באותו אזור של הכפר שנכלל בתחום השיפוט של ירושלים, שכן אזור זה מוגדר בתכנית המתאר שלו כ"שטח נוף פתוח" וככזה הוא אסור לבנייה.[6] מצב זה אינו יוצא מן הכלל אלא משקף את מדיניות התכנון המפלה של עיריית ירושלים כלפי תושבי מזרח העיר, לפיה מוגדרים מרבית השטחים הפתוחים כאסורים לבנייה.[7]

כמו כן, הן המינהל האזרחי והן עיריית ירושלים נמנעו לאורך השנים מאכיפתם של חוקי התכנון והבנייה בכפר ומעולם לא ביצעו בו הריסות בתים. בהעדר אכיפה, השתרשה בקרב התושבים פרקטיקת הבנייה ללא היתר באדמות פרטיות שבתוך השטח הבנוי של הכפר.[8] החלטת העירייה להתחיל באכיפת חוקי התכנון בעיתוי הנוכחי, ביחס לשני בתים הממוקמים בדיוק על התוואי של מכשול ההפרדה, אינה מותירה מקום לספק באשר למניע האמיתי שעמד מאחורי ההריסות.

ככל הנראה, מתכנן משרד הביטחון להקים שער להולכי רגל במקום כלשהו בסמוך לחומה שתפריד בין הכפר לבין ג'בל מוכבר. עם זאת, יותר המעבר דרכו רק לאותם תושבים מעטים המחזיקים בתעודות זהות ישראליות. שאר התושבים יזדקקו להיתרי כניסה לישראל הניתנים במשורה על-פי "שיקולים ביטחוניים".

גם כיום נדרשים תושבי שיח' סעד להצטייד בהיתרים כדי להיכנס לעיר. אולם, בלית ברירה, ממשיכים חלקם להיכנס לירושלים תוך שהם מסתכנים במעצר, קנסות ומאסר באשמת שהייה בלתי חוקית. לאחר השלמת המכשול לא תיוותר לתושבי הכפר המבקשים לצאת ממנו ולחזור אליו ברירה אחרת, אלא לצעוד בדרך הקשה החוצה את הוואדי המשתרע בינם לבין סוואחרה א-שרקייה. עם זאת, צעידה כזו אפשרית עבור חלק מהתושבים בלבד, היות שהיא כרוכה במאמץ פיסי רב. משום כך, שקולה הקמת המכשול באזור שיח' סעד בתוואי המתוכנן, לפחות עבור חלק מתושבי הכפר, להוצאת צו גירוש מביתם.

---

5. להרחבה בנושא מכשול ההפרדה ר' בצלם, *הגדר הרעה: הפרת זכויות האדם כתוצאה מהקמת מכשול ההפרדה*, נייר עמדה, מארס 2003.
6. תכנית מתאר מס' 2683 (ערב א-סוואחרה).
7. לדיון בתופעה זו, ר' בצלם, *מדיניות של אפלייה: הפקעת קרקעות, תכנון ובנייה במזרח ירושלים*, מאי 1995; עיר שלם, *מזרח ירושלים - מצב תכנוני: סקירה של תכניות המתאר במזרח ירושלים ומשטר התכנון השורר בה*, נובמבר 1999
8. לדיון במקרה דומה ר' בצלם, נועמאן, *מזרח ירושלים: החיים תחת איום הגירוש*, דו"ח מצב, ספטמבר 2003.

עדויות

עדותו של סאמי דאוד מוסלם אל-עוויסאת[9]

אני בן 31, נשוי ואב לשתי ילדות - מלכ, בת שנתיים ומלאכ בת שלושה חודשים. בעבר עבדתי בבנייה בירושלים אבל אני לא עובד בחודשים האחרונים. אין לי אישור כניסה לירושלים ובכניסה לכפר יש חסימות עפר ושוטרי משמר הגבול עומדים שם ומונעים מאנשים לעבור ולהגיע לירושלים. בעבר, הייתי מסתנן לירושלים כדי לחפש עבודה אבל לפני כחמישה חודשים, שוטרים תפסו אותי בתוך ירושלים. הייתי חודש בכלא ושילמתי קנס של אלף שקל. מאז אני לא נכנס לירושלים לעבוד וזו בעיה כי אני חייב לעבוד כדי לפרנס את המשפחה שלי ואת ההורים.

יש לי שמונה אחים, כולם חיים בכפר וכולם מובטלים. אמא שלי חולת כליות והיא חייבת לעבור דיאליזה כל יומיים בבית חולים אל-מוטלע בירושלים. משרד הבריאות הפלסטיני מממן את הטיפולים, אבל אני והאחים שלי צריכים לקנות את התרופות והזריקות שדרושות לדיאליזה. בשביל כל טיפול היא צריכה לקבל זריקה שעולה 280 שקל. זה אומר 15 זריקות בחודש. אין לנו דרך לממן לה את התרופות האלה. הרבה פעמים לוויתי כסף מחברים או מקרובי משפחה.

לאמא שלי יש אישור כניסה לישראל. לפני כשנתיים וחצי היא קיבלה אישור לשישה ימים. בתקופה האחרונה היא קבלה אישור לשלושה חודשים, אבל הוא לא תקף כשיש סגר. היו מקרים שהשוטרים, שנמצאים יותר באזור החסימה בזמן סגר, לא נתנו לה לעבור והורו לה לחזור הביתה. היו גם מקרים שנהגי מוניות לא הסכימו להסיע אותה. לפעמים היא הולכת ברגל לבית החולים. כשהיא כבר מצליחה לצאת מהכפר, היא הולכת לבד ואף אחד מאתנו לא יכול ללוות אותה לבית החולים. אחרי הטיפול, אמא שלי תשושה מאוד וחייבת לחזור לבד.

בינתיים, אנחנו מסתדרים פחות או יותר, אבל אני לא יודע מה נעשה אחרי שתיבנה הגדר כי הכניסה היחידה של הכפר תחסם ולא תהיה לנו גישה לשום בית חולים. בכפר יש מרפאה קטנה של משרד הבריאות הפלסטיני אבל היא כמעט שלא מתפקדת, כי הרופא שעובד בה גר מחוץ לכפר ולא מגיע למרפאה באופן סדיר.

כמעט שאין עבודה בכפר עצמו, כי המצב הכלכלי קשה. כמעט שלא בונים בתוך הכפר. הבנות שלי עדיין קטנות ואני מפחד שחס וחלילה הן יזדקקו לטיפול רפואי בבית חולים ואז תהיה בעיה רצינית לקחת אותן.

לפני כחמישה חודשים, אחי קיבל מכה בכף הרגל ונחתך לו הגיד. לקחנו אותו במכונית לכניסה של הכפר והעברנו אותו למכונית אחרת. לקח לנו זמן למצוא מישהו עם כלי רכב ותעודת זהות ישראלית, שנמצא מהצד השני של החסימה, כדי שהוא ייקח את אחי לבית החולים. הגענו לבית החולים אחרי בערך שעה וחצי בלי שהוא קיבל עזרה ראשונה כלשהי. אין הרבה אנשים בכפר עם אישורי כניסה לישראל. אלה שיש להם, הם בעיקר אנשים חולים שמקבלים טיפול רפואי בבית חולים ויש להם אישורים מבית החולים שמעידים על כך.

אנחנו בקושי מצליחים להתקיים. אנחנו לווים כסף מפה ומשם, מגדלים קצת ירקות ליד הבית, מגדלים כמה תרנגולות, שאפילו להן קשה לנו להשיג אוכל. אנחנו חיים מיום ליום. כמה חנויות בכפר נסגרו כי לתושבים אין כסף וכולם קונים בהקפה. קשה להביא סחורה לכפר בגלל הכניסה החסומה. מהכניסה, בעלי העסקים מעבירים סחורה למכונית שנייה. בעלי החנויות משלמים מחיר גבוה יותר עבור הסחורה, בגלל הדרך הקשה והיקרה שבה עוברת הסחורה.

כמעט שאי אפשר לצאת מהכפר. בערך חצי מהתושבים עזבו, בגלל המצב הקשה. רובם בעלי תעודת זהות כחולות, או שהם נמצאים בתהליך של איחוד משפחות. בעבר, מי שנתפס מחוץ לכפר חתם על התחייבות שהוא לא ייכנס שוב לישראל. אם הוא נתפס כמה פעמים, החתימו אותו כל פעם. אם מישהו נתפס בפעם החמישית, הוא נכנס לכלא לחודש ומשלם קנס של אלף שקל. היום, מחתימים רק פעם אחת וכבר בתפיסה השנייה, נכנסים לכלא ומשלמים קנס של אלף שקל.

9. העדות נגבתה על ידי נידאל כנעאנה בתאריך 8.2.04.

כל מה שאנחנו מבקשים זה שיהיה שער בגדר ושיהיו אישורים לכל תושבי הכפר, כדי שנוכל לעבוד ולחיות בכבוד כמו כל בני האדם.

עדותו של פריד עומר מוחמד אבו דהים[10]

אני תושב הכפר שיח' סעד הסמוך לירושלים, בן 45, נשוי ואב לשמונה ילדים. אני נושא תעודת זהות כחולה של תושב קבע בישראל. יש לי חנות למכירה סיטונאית של מוצרי מזון ומצרכים בסיסיים. החנות שלי נמצאת בכניסה לכפר.

הכפר שיח' סעד מנותק משאר הגדה. וואדי עמוק מפריד בין הכפר לגדה. לכפר ישנה כניסה אחת בלבד, דרכה יוצאים התושבים לירושלים. לכן, לשם קבלת שירותים בסיסיים הכפר תלוי במאה אחוזים בירושלים. ב-28.9.02, הצבא חסם את הכניסה לכפר בערמת עפר ומאז אין אליו גישה.

מאז שנת 1990 אני מחלק את מוצרי המזון והמצרכים הבסיסיים לכל החנויות בשיח' סעד. בגלל חסימת דרך הגישה המצב הכלכלי התדרדר ולמעלה מעשר חנויות בכפר נסגרו. כיום נשארו כחמש חנויות קטנות וגם הן על סף סגירה. אני קונה בירושלים את המצרכים שאני מוכר. בגלל חסימת העפר, על הדרך לירושלים, אני נאלץ לשאת את הסחורה על ידיי ולהעביר אותה מהמשאיות החונות מצדה השני של חסימת העפר. לפעמים שוטרי מג"ב לא מאפשרים למשאיות שמביאות את הסחורה לחנות בסמוך לחסימת העפר, ומקשים על העברת הסחורה לתוך הכפר. בנוסף לכך, תושבים רבים עזבו את הכפר וכמעט לא נותר למי למכור סחורה.

לרובם הגדול של התושבים אין אישורי כניסה לישראל. מי שנתפס בתוך ירושלים ללא אישור, משלם קנס ונכלא. עד היום נכלאו כ-15 אנשים מהכפר. כתוצאה מכך התושבים מעדיפים להישאר בבית. כיום בכפר ישנם כ-80% מובטלים. מי שכן מצליח להיכנס לישראל משתכר 40-50 שקל ליום. בגלל המצב הכלכלי, התושבים קונים רק מצרכים בסיסיים כמו קמח, אורז וסוכר. הם קונים בהלוואה וחובותיהם תופחים. אני לא יכול לדרוש מהם לשלם כי אני יודע מה המצב שלהם. מצד שני אני גם לא יכול שלא למכור להם כי הם יאמותו ברעב. האנשים מנסים להסתדר בכוחות עצמם, ולספק לעצמם תוצרת בסיסית על ידי גידול ירקות ותרנגולות.

כתוצאה מהמצב רוב הצעירים בכפר מדוכאים. ישנם אנשים הנמצאים במצב נפשי קשה והם ממש על סף שבירה. מנתונים שאספה וועדה שארגן מוכתאר הכפר, עולה כי צעירי הכפר אפילו לא מתחתנים כי אין להם כסף. ישנן כיום עשרות בחורות בוגרות, מעל גיל עשרים, שאינן נשואות למרות שהגיל הממוצע אצלנו לנישואים של בנות הוא 18-20.

הוועדה גם אמדה את מספר הבתים שבעליהם עזבו לירושלים. נמצא כי באחד הרחובות בכפר, מתוך שבעים בתים 55 נעזבו על ידי בעליהם. בעלי הבתים מחפשים ולא מוצאים אנשים שיהיו מוכנים לגור בבתיהם בחינם, רק כדי לשמור עליהם.

בעיה נוספת נוגעת לקבלת טיפול רפואי. על מנת לקבל טיפול רפואי צריכים החולים להגיע לירושלים. מכיוון שאמבולנס לא יכול להיכנס לכפר, אנחנו נאלצים להעביר בעצמנו את החולים מעל ערימת העפר. מכונית שממתינה מהצד השני של הערימה מסיעה את החולים לבית החולים.

אותה בעיה קיימת גם לגבי בית הקברות הנמצא בשכונת ג'בל מוכבר. אם מישהו בכפר מת אנו נאלצים להעביר אותו מעל לערמת העפר ורק אז ניתן להמשיך בלוויה. רק פעמיים קרה שהמוכתאר תיאם עם המושל הצבאי את פתיחת החסימה על מנת שלוויה תעבור. אחר כך, המוכתאר הפסיק לתאם עם המושל הצבאי, מכיוון שהתאום לקח זמן רב, והמשפחות העדיפו לקיים את הלוויה כמה שיותר מהר. לפעמים גם לא מאפשרים לאנשים שאין להם אישור כניסה להשתתף בלוויה, אפילו במקרים שהם קרובים של המנוח. כמו כן, אנשים לא יכולים לבקר קברים של קרובי משפחה בבית הקברות בשכונת ג'בל מוכבר. בעקבות כך יש אנשים שהציעו לבנות בית קברות בכפר.

בין התושבים בכפר לבין קרוביהם, הגרים בכפרים הסמוכים לירושלים, ישנם קשרי משפחה חזקים. כתוצאה מחסימת הכפר נוצרה גם בעיה קשה של נתק עם הקרובים. אנחנו לא יכולים להשתתף באירועים חברתיים של הקרובים שלנו מהכפרים הסמוכים וזה דבר שמאוד חשוב לנו כחברה בדווית, בה המסורת והקשרים המשפחתיים חזקים. פעמים רבות, נאלצים התושבים להיכנס לירושלים באופן בלתי חוקי על מנת להשתתף באירועים משפחתיים.

10. העדות נגבתה על ידי נידאל כנאענה בתאריך 12.2.04.

מכשול ההפרדה וגבול השיפוט של ירושלים באיזור שיח' סעד

מקור: תצלום אויר הנלווה לצו תפיסה ת/47/03 שהופק על-ידי המינהל האזרחי

מכשול
בבנייה
ג'בל מוכבר
חסימה
קיימת
מזרח ירושלים
מכשול
בבנייה

בעתיד כשתיבנה הגדר, היציאה מהכפר תהיה בלתי אפשרית וזאת תהיה מכה לתושבים.לפני הצבת חסימת העפר היו הסעות בין הכפר לירושלים. מאז החסימה הנהגים מפחדים להיתפס כשהם מסיעים תושבים ללא אישורי כניסה לירושלים. כתוצאה מהעדר תחבורה ארבעה מתוך שמונת ילדיי, הלומדים בבתי ספר בכפר ג'בל מוכבר, נאלצים ללכת כחצי שעה כדי להגיע לבית הספר. אני לא יודע מה נעשה אחרי בניית הגדר. אמי ואחיי מתגוררים בג'בל מוכבר. גם לי יש בית בשכונת ג'בל מוכבר. אם יקיפו את הכפר בגדר אני אאלץ, ככל הנראה, לעבור לגור בג'בל מוכבר ולצערי לא אצליח לראות את בני משפחתי האחרים שגרים בשיח' סעד. זאת תהיה בחירה קשה מאוד.

עדותו של תורכי חוסיין מוחמד משאהרה[11]

אני גר בכפר שיח' סעד שליד סוואחרה א-שרקייה. אני בן ארבעים, נשוי ויש לי תשעה ילדים. אני עובד בבניין אצל קבלן ישראלי. הכניסה היחידה לכפר סגורה בערמות עפר כבר שנתיים. הכפר נמצא באזור הררי וקשה למצוא גישה אחרת לכפר. מכיוון צפון, דרום ומערב, שיח' סעד גובל בירושלים. מכיוון מזרח, הכפר הקרוב ביותר אלינו בגדה הוא סוואחרה א-שרקייה. בין שני הכפרים יש וואדי עמוק מאוד, כך שמרכז החיים שלנו הוא בירושלים ובכפרים הפלסטינים שבסביבותיה. שם אנחנו קונים מצרכים והילדים שלנו לומדים שם כי בשיח' סעד יש רק בית ספר יסודי אחד, שלא מספיק אפילו לכל ילדי הכפר. מאז שהכניסה היחידה לכפר נסגרה, הילדים יוצאים ממנו ברגל. אם מישהו חולה, מסיעים אותו לכניסה של הכפר ומשם לוקח אותו אמבולנס.

לפני כחודשיים אחי נפטר. הוא היה תושב שיח' סעד ובית הקברות שלנו נמצא ליד ג'בל מוכבר. נאלצנו לעכב את ההלוויה, עד שקיבלנו אישור מהמושל הצבאי לצאת מהכפר במסגרת ההלוויה. דבר זה קורה בכל ההלוויות וגם כשיש חתונות. כששוטרי משמר הגבול נמצאים בכניסה לכפר, יש הרבה יותר בעיות, כי הם נותנים רק לאנשים שיש להם תעודת זהות ירושלמית לצאת. בכפר יש כמה בתים שנחשבים בתוך שטח השיפוט של ירושלים. בעיד אל-פיטר לדוגמה, עמד ג'יפ צבאי בכניסה לכפר ומנע מאתנו לצאת ולבקר קרובי משפחה וחברים.

לפני כמה חודשים התחילו העבודות להקמת גדר ההפרדה ממש בכניסה לכפר. במסגרת העבודות הרסו בית ששייך לאח שלי, סמיר. יש לו ארבעה ילדים קטנים. הרסו לו את הבית בערב עיד אל-פיטר. במקום שבו היה הבית נסלל כביש שקשור לגדר. הכביש גם מפריד אותנו מהאדמה שלנו ועכשיו עצי הזית שלנו נמצאים בצד הישראלי של הגדר ואנחנו נמצאים בצד הפלסטיני.

בניית הגדר היא אסון עבורנו. אנחנו נשארים כלואים בתוך הכפר, הכפר מנותק מכל העולם ואין לנו גישה החוצה. אפילו קווי הטלפון הם של חברת בזק ותשתית המים היא של עיריית ירושלים. אנחנו חיים באי-וודאות, לא יודעים מה יקרה בעתיד ואף אחד לא מדבר אתנו. בינתיים העתיד נראה שחור.

11. העדות נגבתה על ידי נידאל כנאענה בתאריך 15.12.03.

מסקנות

מזה למעלה משלוש שנים מטילה ישראל הגבלות תנועה חסרות תקדים בהיקפן ובחומרתן על תושבי הגדה המערבית. הכניסות לרוב הכפרים בגדה נחסמו. מרבית הכבישים הראשיים הוכרזו כאסורים לתנועת פלסטינים. כבישים ודרכים נחסמו ונהרסו באמצעות מאות ערמות עפר, קוביות בטון ותעלות.

שיח' סעד מהווה דוגמה קיצונית לתוצאות ההרסניות הכרוכות במדיניות זו. חסימת הדרך המחברת את שיח' סעד לשכונת ג'בל מוכבר שבתוך ירושלים בספטמבר 2002 גרמה לבידוד תחבורתי של הכפר. צעד זה הפך את החיים בו לקשים מנשוא וגרם לעזיבתם של יותר מרבע מתושביו. כעת, מתכננת ישראל להחריף את ניתוק הכפר מירושלים, וכתוצאה מכך גם משאר הגדה המערבית, על-ידי הקמת מכשול שיחצוץ בינו לבין מזרח העיר.

המצור שמטילה ישראל על שיח' סעד מהווה הפרה בוטה של הזכות המוקנית לכל אדם לנוע בחופשיות ובלא הגבלה בתוך ארצו. זכות זו חלה גם ביחס לכניסתם של תושבי הכפר למזרח ירושלים, שכן מעמדה, על-פי המשפט הבינלאומי, אינו שונה מזה של שאר הגדה המערבית. יתרה מזאת, ישראל אינה רשאית לאסור את כניסתם של תושבי שיח' סעד לירושלים גם לנוכח הימנעותה מהספקת חלופה תחבורתית שתאפשר תנועה מהכפר ואליו באמצעות כלי רכב, ללא מעבר בעיר. זאת, ללא קשר למעמדה המשפטי של מזרח ירושלים.

הזכות לחופש תנועה מעוגנת בסעיף 12 לאמנה הבינלאומית בדבר הזכויות האזרחיות והפוליטיות. היא נגזרת גם מחובתה של ישראל כמעצמה כובשת, לפי תקנה 43 של אמנת האג, לאפשר את תפקודן של כל מערכות החיים האזרחיות בשטחים שבשליטתה. המצור שמטילה ישראל על הכפר גורם גם להפרת זכויות אחרות המעוגנות באמנה הבינלאומית בדבר הזכויות הכלכליות, החברתיות והתרבותיות. בהן, זכותו של כל אדם לעבוד ולהשתכר למחייתו (סעיף 6) והזכות של כל אדם "ליהנות מרמת הבריאות הגופנית והנפשית הגבוהה ביותר שניתן להשיג" (סעיף 12).

ישראל אמנם רשאית להטיל הגבלות תנועה מסוימות כתוצאה מצרכים ביטחוניים. אך, אופיו הגורף של המצור המוטל על שיח' סעד, העדר כל הגבלת זמן לתחולתו וההתעלמות מהמצוקה הקשה שהוא יוצר בקרב תושבי הכפר, הופכים אמצעי זה להפרה בוטה של המשפט הבינלאומי. הקמת מכשול ההפרדה כמתוכנן יגרום להעמקת הפגיעה בזכויות האדם ולהחרפת ההפרות של המשפט הבינלאומי.

בצלם תובע מממשלת ישראל להסיר לאלתר את המצור על הכפר, לאפשר לתושביו להיכנס למזרח ירושלים באופן חופשי ולהימנע מהקמת מכשול פיסי שינתק את הכפר ממזרח ירושלים או משאר הגדה המערבית.

תגובת דובר צה"ל

צבא	ההגנה	לישראל
חטיבת	דובר	צה"ל
מדור	ארגונים	בינלאומיים
טל':		03-6080214
פקס:		03-6080343
ז-א	-	1229
ל'	בשבט	התשס"ד
22	בפברואר	2004

לכבוד

מר יחזקאל ליין

בצלם

הנדון: פנייתך לדובר צה"ל

במשרדנו התקבלה טיוטת הדו"ח בתאריך 19/2/04 בנושא חכפר שיח' סעד, להלן התייחסותנו:

הכפר שיח' סעד הינו כפר המצוי באזור יהודה ושומרון, מחוץ לתחום הגאוגרפי של העיר ירושלים (פרט למספר מועט של מבנים).

במסגרת התמודדות כוחות הביטחון עם התקפות הטרור הרצחניות, שבוצעו בעיר ירושלים במהלך שלוש השנים האחרונות, בוצעו פעולות לחסימת דרכי הגישה הבלתי מבוקרות מאזור יהודה ושומרון לשטח העיר דרכים אלו נחסמו משום ששימשו את ארגוני הטרור לשם כניסת מפגעים והעברת חומרי נפץ וחומרי לחימה לירושלים. אחת מהדרכים שנחסמו היא זו שהובילה מהכפר שיח' סעד לעיר ירושלים.

בחודש אוגוסט 2002 הגישו תושבי הכפר שיח' סעד עתירה לבג"צ נגד חסימת דרך הגישה המובילה מהכפר לירושלים. במסגרת תשובת המדינה לעתירה הובהר כי נואחר שמדובר בכפר המצוי בתחום אזור יהודה ושומרון, הרי שלתושביו – שאינם נושאים תעודות זהות ישראליות – לא מוקנית, ככלל, זכות כניסה לירושלים. עוד נמסר בתשובת המדינה כי קיימת דרך גישה חלופית, העומדת לרשות התושבים, ואשר מובילה לכיוון סוואחרה, ומשם לשאר אזור יהודה ושומרון.

בשעתו התעוררה בעיה במעבר בדרך האמורה, כתוצאה מהריסת גשרון שעבר מעל לנחל הקידרון. מערכת הביטחון פעלה לתיקון הגשרון, ועל רקע זה, החליט בית המשפט העליון למחוק את העתירה. יצויין כי לאור הקשיים הנוספים המתעוררים בנסיעה בדרך הנ"ל, בכוונת מערכת הביטחון לנקוט בפעולות נוספות על מנת לשפר את הדרך, באופן שתתאפשר בה נסיעה חופשית ובטוחה.

כידוע, בימים אלו מתבצעות עבודות להקמת הגדר למניעת טרור בעוטף ירושלים. באזור הכפר שיח' סעד מוקמת הגדר – באופן כללי – לאורך הגבול המוניציפאלי של העיר ירושלים. מערכת הביטחון מודעת לקשיי התנועה של תושבי הכפר, כפי שהם מתוארים בדו"ח, ובוחנת את הדרכים השונות להתמודדות עימם,במטרה להקל על האוכלוסייה האזרחית הפלסטינאית.

בברכה, בלעדי לו' -מ/ס/ן

סם ווידרמן רב סרן

ראש מדור ארגונים בינלאומיים

תגובת משטרת ירושלים

מטה מחוז ירושלים
לשכת מפקד המחוז
טל' 02-5391205
פקס 02-5391191
19 פברואר 2004
כ"ז שבט תשס"ד

לכבוד:
מר יחזקאל ליין
בצלם

הנדון: <u>תגובת משטרת ירושלים לדו"ח בצלם</u>

1. כפר שייח סעד ממוקם באזור B.

2. תושבי הכפר שייח סעד וסוואחרה א-שרקייה בנו במהלך השנים האחרונות בנייה בלתי חוקית רבה בכוונה לטשטש את הגבול המוניציפלי של עיריית י-ם. בעקבות זאת מנסים בעלי תושבי שטחים בעלי תעודות זהות כתומות והירוקות להיכנס בניגוד לחוק לירושלים גם לביצוע פעולות פח"ע (לדוגמא המפגע בקו 32) וגם לביצוע עבירות פליליות.

3. ככלל התנועה מהכפר לירושלים לבעלי אישור כניסה נעשית ברכב, ובימים אלו מתוכנן במשרד הביטחון כביש גישה נוח יותר לכפר סוואחרה שיאפשר הגעה מהירה יותר לירושלים.
שוטרי מג"ב המוצבים בחסימות מאפשרים כניסה למקרים הומניטריים בתיאום עם המנהל האזרחי וראשי הכפר. יחד עם זאת השוטרים ימשיכו לאכוף את החוק המונע כניסתם של תושבי שטחים לי-ם.

4. יש לציין כי הוגשה עתירה לבג"צ נגד הקמת המחסום וזו נדחתה ע"י השופטים.

בברכה,

שמוליק בן רובי, סנ"צ

דובר מחוז ירושלים

תגובת עיריית ירושלים

עיריית ירושלים
Municipality of Jerusalem
بلدية أورشليم - القدس

המנהל הכללי
Director General
المدير العام

ירושלים, ח' אדר, תשס"ד
01 מרץ 2004
2004-0002-125

לכבוד,
מר יחזקאל לין
"בצלם"
רח' התעשיה 8
ירושלים

שלום רב,

הנדון: תגובת עיריית ירושלים לדו"ח "בצלם" בנושא הכפר שיח-סעד

סימוכין: פנייתך בנדון מיום 17 פברואר 2004

רקע / מבוא

1. "בצלם" – מרכז המידע הישראלי לזכויות אדם בשטחים, שם לו למטרה להאבק נגד הפרות זכויות אדם בשטחים הנתונים תחת כיבוש ישראלי ומיקד את עיקר מאמציו לניסיון, לשנות את מדיניותה של ממשלת ישראל בשטחים שכבשה, להעמידה על חובתה לשמור על זכויות האדם של כל התושבים ולקיים בקפדנות את הוראות המשפט הבין לאומי. זאת, מתוך אמונה כי כבוד האדם אינו סותר את בטחונה של ישראל.. (פרופיל הארגון ומטרותיו מתוך פרסומי "בצלם").

2. לאחר מלחמת ששת הימים – פועל יוצא של התוקפנות הערבית כנגד מדינת ישראל – מדינת ישראל אכן סיפחה שטחים על ידי הרחבת שטח השיפוט המוניציפאלי של עיריית ירושלים והחלת החוק הישראלי על אותם שטחים. "בצלם" מצדד ויוצא מעמדת המוצא לפיה, על פי המשפט הבין לאומי, אסור היה למדינת ישראל לספח באורח חד צדדי, שטחים שנכבשו במלחמה ולכן, על פי משפט זה, לסיפוח של אותם שטחים לירושלים (ולמדינת ישראל) אין תוקף משפטי ולפיכך, מעמדם אינו שונה זה של שאר חלקי "הגדה המערבית" (אזור יהודה ושומרון).

בשונה מעמדת המוצא של "בצלם", עיריית ירושלים מחויבת למדינת ישראל, לחוקיה ולהוראות ממשלת ישראל. בהתאם לכך, פועלת ועושה בגבולותיה המוניציפליים, לרווחתם ולביטחונם של כל תושביה.

3. צר לנו כי "בצלם" שותף לאותם המערערים על אחדות ירושלים בריבונות ישראל כפי שהדבר בא גם לידי ביטוי, בהופעתו ובנאומו של חבר הנהלת "בצלם" דר' מנחם קליין ב- 28/1/04 בפני ועדת המשנה למזה"ת של מועצת אירופה, שם כינה את הקמת המדינה ב- 1948 כקטסטרופה וגינה במילים חריפות את מדיניות הממשלה בכלל ואת הקמת גדר ההפרדה בפרט, כשלכך עדים חברי הכנסת הישראלים חיים רמון, מיכאל איתן ויורי שטרן (הארץ 29/1/04). ביטוי למעמד שיש ל"בצלם" ברשות הפלשתינאית, לעשייה למענה ולהערכה שבכיריה רוכשים לארגון, בא לידי ביטוי לאחרונה גם בדבריו של ג'בריל רג'וב "...גם שרון לא היה בדיוק פעיל של "בצלם" (הארץ 18/2/04).

4. באשר לכפר שיח' סעד, שטחיו מוגדרים כאזורי B ו-C בגדה המערבית / איו"ש. הוא שוכן מחוץ לגבולה המוניציפלי של העיר ירושלים וממזרח לשכונת ג'בל מוקבר. על אף שתושביו ביקשו בעבר להסתפח לתוך גבולותיה המוניציפליים של העיר, כולל לאחר הסכמי אוסלו והעברת הכפר לאחריות אזרחית של הרשות הפלשטינאית אך בקשתם לא נענתה על ידי ישראל ולפיכך, עיריית ירושלים אינה מחוייבת במתן שירותים במקום או למתגוררים שם. אכן תושבים מג'בל מוקבר (בני משפחות שבט הסואחרה) בנו במהלך השנים בתים באופן בלתי חוקי וכך השטחים הפתוחים בין השכונות הפכו לרצף מבונה והגבול המוניציפלי טושטש. בנוסף לכך, במהלך השנים – טרם מגבלות המעבר והתנועה פרי ותוצאות המגננה המתבקשת מפני הטרור הפלשטיני – עברו תושבים מג'בל מוקבר לשיח' סעד ובנו שם בתים (זול יותר כפועל יוצא מהעדר צורך לשלם אגרות והיטלים עירוניים) ובאו גם בקשרי נישואין עם תושבי/ות שיח' סעד.

5. על פי רישומינו עיריית ירושלים לא הרסה בדצמ' 2003 מבנים בגבולה המוניציפלי של העיר במזרח ג'בל מוכבר / שיח סעד. אולם, אכן ישנם 3 מבנים שנבנו ללא רישיון על תוואי כביש הטבעת המזרחית וכן גדר ההפרדה הביטחונית אשר לגביהם הופעלו ההליכים החוקיים, כאשר בספטמבר 2003 העירייה הרסה מבנה אחד (בלתי מאוכלס) במקום.
אנו מוחים על יחוס "מדיניות תכנון מפלה" לעיריית ירושלים בהסתמך על דו"חות המיוצרים על ידי "בצלם" ו"עיר שלם" שהקו שלהם ועשייתם מוטה ומגמתי באופן ברור.

6. כללית, עיריית ירושלים מצרה על הצורך לאכוף חוק באמצעות הריסות בתים והיא איננה ששה לכך למעט, במקרים בהם לא ניתן להכשיר העבירות ושבהן מדובר בעבירות ו/או הפוגעות באינטרסים ציבוריים. מסיבה זו כמות ההריסות בשכונות הערביות של מבנים בלתי חוקיים כה נמוכה ביחס לכמות העבירות בפועל במגזר הערבי. אין זה אומר שהעירייה נמנעת מאכיפת חוק. זו מתבצעת גם על ידי מתן התראות, צווי הפסקת עבודה וטיפול בערכאות משפטיות. כך נהגנו גם בעבר באזור זה שבתחום השיפוט המוניציפלי.

7. בימים אלה מוקמת והולכת גם באזור ירושלים "גדר ההפרדה הבטחונית". זאת, כפועל יוצא מהצורך להתגונן אל מול טרור פלשטיני המכוון נגד תושבי ירושלים, טרור זה גבה בשלוש השנים האחרונות כ- 167 הרוגים ולמעלה מ- 1550 פצועים מקרב תושבי העיר, (הפיגועים בוצעו בעיקר ע"י מחבלים מתאבדים שאינם מקרב תושבי העיר) בנוסף, לנזקים לרכוש ולפגיעה בשגרת החיים ובאיכות החיים של התושבים (פיגועי טרור אחרונים התרחשו ב- 29/1/04 על ידי מחבל מתאבד מבי"ל וב- 22/2/04 מועד תשובה זו). את תוואי גדר ההפרדה קבעה מערת הבטחון לאחר בחינת המרכיבים המשפיעים השונים ולאחר מתן זכות שמוע / ערעור לתושבים הנוגעים בדבר ובמידת ההתחשבות והאיזונים המירבית.
לצערנו, בשל צעדי ההתגוננות והרצון לחסוך ולמנוע קורבנות בנפש, יש צעדים הננקטים גורמים אי נוחות והפרעה לשגרת החיים, אך שמירת ערך החיים ועל החיים גוברת על שמירת נוחיות החיים.

המציאות בשיח' סעד

8. מרבית תושבי הכפר שיח' סעד אכן נמנים עם משפחות שבט הסואחרה, משפחות ממוצא בדוי שהתנחלו במרחב ירושלים. מרביתם אכן מחזיקים בתעודות זהות פלשטינאיות בהיותם תושבי הגדמ"א / איו"ש והיות הכפר מאז ומתמיד מחוץ לגבולה המוניציפלי של ירושלים.

9. בשל סמיכותו ושכנותו לשכונת ג'בל מוכבר בה מתגוררים גם כן משפחות שמוצאן משבט הסואחרה, ובהתקיים מעבר פתוח שוטף ורצוף (בטרם מלחמת הטרור הנוכחית הנמשכת מספר שנים ושבה בין היתר מופעלים כנגד אזרחים ישראלים / ירושלמים מכוניות תופת, מתאבדים ועוד), טושטש חגבול המוניציפלי כאשר תושבי שיח' סעד וג'בל מוכבר יכלו לעבור ללא הגבלה בין ירושלים לבין הגדמ"ע ולהפך, תוך שמתקיימים קשרי נישואין / משפחות כבעניין שבשגרה, ואף בבניה בלתי חוקית שיצרה רצף מבונה בין הכפר שיח סעד ומזרחה של שכונת גבל מוכבר אשר טשטשה את הגבול המוניציפלי.

10. אכן, גלוי הטרור מאז 3-1992 ובהמשך הקמת הרש"פ והעברת הסמכויות האזרחיות בשטחי הגדמ"ע לגורם זה, הביאו להדגשת הבדל השייכות הטריטוריאלי ולמשתמע מכך בתחומי התנועה, חובת הגשת השירותים האזרחיים ועוד.

11. חובת הגשת השירותים האזרחיים בכפר שיח' סעד ולתושביו מוטלת על הרשות הפלשטינאית, כפי שקודם להעברת הסמכויות לידי הרש"פ הוגשו שם השירותים על ידי המנהל האזרחי באיו"ש. עיריית ירושלים נתנה שירותים – בעיקר בתחום החינוך, והמשיכה לקבל לבתי ספרה, בנים/ות להורים בעלי ת"ז ירושלמית הגם שאלו עברו מבחינתם והעתיקו מקום מגורם לשיח' סעד.

12. הפלשתינאים תושבי השטחים בכלל, ובהקשר זה תושבי שיח' סעד יכולים להכנס לירושלים על פי הצורך וכדין בכפוף לאישורים המונפקים על ידי המנהל האזרחי (עבודה, טיפול רפואי ועוד) ומצב זה יימשך. כניסה ללא אישור אכן מציבה אותם במעמד של שוהה בלתי חוקי על כל המשתמע מכך. במידה שההיתרים הנ"ל בטלים – בד"כ הסיבה לכך, הינה חטרור הפוגע בחפים מפשע כולל ברווחתה של האוכלוסייה.

13. למיטב ידיעתנו, בנוסף לדרכי העפר הקיימות, בכוונת מערכת הבטחון להכשיר דרך שתחבר בין שיח' סעד לבין סואחרה א-שרקיה ואבו דיס. בעתיד עם הקמת כביש הטבעת המזרחית, סביר שהדבר יקל מאוד גם על נגישותם המהירה צפונה ודרומה (לכיוון בי"ל ורמאללה).

סיכום:

א. שיח' סעד מצוי באזור B ו- C באתריות אזרחית של הרש"פ והמנהל האזרחי באיו"ש, הגורמים אחראים למכלול ההבטים והשירותים האזרחיים לתושבים במקום.

ב. עיריית ירושלים אוכפת חוק – כולל חוקי התכנון והבניה בתחומה המוניציפלי – במגוון הכלים שעומדים לרשותה ע"פ חוק ובמקרים קיצוניים גם ע"י הריסת מבנים. בכל מקרה ולמרות שהבנייה הבלתי חוקית בשיח' סעד ג'בל מוכבר יצרה רצף מובנה, עיריית ירושלים בניגוד לנטען בדו"ח, לא הרסה 2 מבנים במקום בדצמבר 2003 אך הרסה מבנה אחד בספטמבר 2003.

ירושלים
עיריית ירושלים
Municipality of Jerusalem
بلدية أورشليم - القدس

המנהל הכללי
Director General
المدير العام

ג. עיריית ירושלים מגלה התחשבות בתושביה שהעתיקו מגוריהם לשיח' סעד ולמרות זאת מקבלת ילדיהם לבתי ספר העירוניים שבג'בל מוכבר ועוד. כך גם סביר שתנהג מערכת הביטחון המתכננת למיטב ידיעתנו מעבר בחומה שתפריד באזור זה. בנוסף, דרך שתיסלל ותחבר בין שיח' סעד לבין סואחרה ואבו דיס.

ד. בכל מקרה, חובתינו העליונה להיות שותפים למערכת הבטחון ולמהלכי ממשלת ישראל המכוונים להגן על חיי תושבי העיר אל מול הטרור הפלשטיני ותוצאותיו שהטביעו צלקות עמוקות בעיר. אנו מצרים על הפגיעה באיכות החיים ובנוחיותם של תושבי שיח' סעד הנופלים גם הם קורבן ומשלמים במובן אחר את מחיר הטרור הפלשטיני, כפי שאנו מצרים על הפגיעה בגופם, נפשם ורכושם של כל תושבי ירושלים ומייחלים שטרור זה יופסק.

ה. לטעמנו, היה מקום שבדו"ח זה היה "בצלם" מציג את ההקשר הכולל והצורך להגן על חיי אדם בירושלים – יהודים וערבים – מפני הטרור הפלשטיני וברקע היו מוצגים נתוני פגיעות מעשי הטרור, מפניהם אנו מתגוננים גם על ידי הקמת גדר הפרדה הביטחונית.

בברכה,

איתן מאיר
המנהל הכללי

העתק: מר אורי לופוליאנסקי – ראש העיר
מר גידי שמרלינג – דובר העיריית

בצלם

מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים (ע.ר.)

بتسيلم - مركز المعلومات الاسرائيلي لحقوق الإنسان في الأراضي المحتلة

B'TSELEM - The Israeli Information Center for Human Rights in the Occupied Territories

רחוב התעשיה 8 (קומה רביעית) ירושלים
ת.ד. 53132 ירושלים 91531
טלפון: 02-6735599, פקס: 02-6749111

شارع هتعسيا 8 (الطابق الرابع), تلبيوت القدس 93420
هاتف 02-6735599 فاكس 02-6749111

8 Hata'asiya St. (4th Floor) Talpiot, Jerusalem
P.O.Box 53132 Jerusalem 91531
Tel. 02-6735599, Fax. 02-6749111

E-mail: mail@btselem.org http//www.btselem.org